

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Balogh Ferenc dr.

1835—1913.

Gyászlobogót lenget a debreceni kollégium ormain a szél, nagy gyászról adunk mi is hírt a magyar református egyház tagjainak s búsan jelentjük, hogy dr. Balogh Ferenc, a debreceni kollégium dicsekedése és büszkesége okt. 8-án éjjel 12 órakor meghalt. Mi, akik itt a közelből láthattuk a szeretett férfiú lassú hervadását, el lehattunk készülve erre a szomorú híradásra s az szíveinket mégis olyan váratlanul és készületlenül találta. Most érezzük igazán, mi volt nekünk ez a nagy professor, akinek 40 éves tanári jubileumát egy pár évvel ezelőtt ünneptük. Aki mintha érezte volna a közelgő véget, még jóformán erejének teljességében lemondott tanári állásáról, de akit mi önzően továbbszolgálni kényszerítettünk, minden áron magunknak megtartani igyekeztünk.

De akit így sem sokáig tarthattunk. Igen, mert már a múlt évben betegeskedni kezdett és ami nem történt meg hosszú tanársága alatt soha, beszüntetni kényszerült előadásait. Tárgyait mások vették át, ő pedig pihent. A pihenéssel lassanként ismét magához tért s felvette elsőben levéltári hivatalát, melyhez a legutolsó napokig ragaszkodott. Hiában, ő igazán szerette a régieket, akiknek — hősöknek, tudósoknak, nagy alapítóknak — szép emléket is állított. Más foglalkozást egyelőre nem végzett, legfeljebb iratait, a külföldi hittestvérekkel való levelezéseit rendezgette. Aztán ki-ki üldögélt a napra, az emlékkertbe és hosszasan, szeretettel nézte a kollégium kapuján méhek gyanánt ki-be rajzó ifjúságot. Megható volt így látni, a sír felé hajladozva, lassanként mohosodva, az iskola iránti

szertetéről így is tanúskodva. Teste gyengült, hangja is halk suttogássá változott, szelleme azonban folyton friss maradt és ha kedvenc tárgyáról beszélhetett, szelid kék szemében fellobogott a régi láng. Ez tartotta még s ez csalt meg minket is, másokat is, akik rég nem látták. Így a múlt hó végén a vele ünneplő 30 évi találkozóra összejötte egykori tanítványokat, akik szeretettel köszöntötték s kiket ő is szeretettel köszöntött (a Révész Kálmánék grádusát). — Jóságos alakja még a napokban is végig-végig imbolygott a vén kollégium folyosóin s megjelent a tanári olvasóban. Most már elpihent s itt hagyta a szelid, fájó gyászt szíveinkben s itt hagyta nevét és emlékét is. A gyászt igazán érezzük és szívünk megfájdul tőle, szemünk sötétebb lesz általa; emléke, neve fényt lövel és megaranyozza az iskolát, melynek utolsó nagy tanára volt. Tanár, ki hatással volt tanítványaira és kartársaira, kik rajongtak érte: még külföldi hittestvéreinkre is, akikkel való összeköttetést ő ápolta a legmelegebben. E téren vannak legnagyobb s legmaradandóbb érdemei. Hogy az angol, francia, svájci hitrokonok figyelme újabban mindinkább felénk fordult, abban neki sok része volt. Ő tájékoztatta dolgainkról a francia, angol glóbuszt, akinek vezető embezeit jobbadán személyesen ismerte. A németekkel nem rokonszenvezett, de még a németeket illetőleg is ő írta a Herzog-féle nagy enciklopédiában a ránk vonatkozó cikkeket s Németországban is ő utána ismertek minket, különösen debrecenieket a legjobban.

Megbecsülhetetlen szolgálatot tett ő ezen

ismertetések s ezen külföldi összeköttetések ápolása által nem csak a református egyháznak és a kálvinizmusnak, hanem általában a magyarságnak és a magyar államnak is. Erős fajmagyarság és nemes, hazafias érzelem feszítette kebelét. Ez az egyénisége jelentkezik írásaiban és ez a magyarsága nyilvánul meg azokban a furcsán hangzó új szavakban is, amikkel az idegen nyelvű szak-kifejezéseket magyarul vissza adta. (Csináljanak, akik tudnak, jobbat helyette: szokta volt mondani.) Ezen érzelem vont a magyar politikai világ azon alakjai felé, akik régen itt mi köztünk is a 48-as eszméket képviselték, anélkül, hogy kifejezetten állandóan valamelyik politikai párthoz tartozott volna. Balogh Ferenc nem politikus volt, hanem theologus; theologus, akit szíve tett azzá, de aki mint tudós is, egész számot tett ki.

Nagyszámú művei és dolgozatai mind a történelmi téren mozognak, de a tan terén is nagy jelentőséggel bírnak és szerzőjük theologiai álláspontját mind az unitáriusokkal, mind a racionalistákkal szemben erősen kidomborítják. A szabadság elvén kívül az igazi evangéliomszerűség jellemzője e nézeteknek. Ezt a szót is jobbadán Balogh Ferenc hozta ismét közforgalomba és lapját is e jelzővel jelölte. Az építő munkáju, gondolkozásában szabad és hitében erős kálvinizmus volt az eszménye. Mint tanár, a széles látókörű, a napi eseményeket is előadásába bevonó, igazi, nagy szónok tanárok közé tartozott s mint ilyen, a legnagyobb sikereket érte el. Más világosított, vezetett; ő gyűjtött és lelkesített. Mint író, sajátos nyelvvezetéssel tűnt ki, mint tudós, rendkívüli tárgy szeretettel, hangya-szorgalmával és nagyszámú, értékes dolgozataival régen megérdemelte volna a szokott kitüntetésekét. Meg hogy a magyar tudós Akadémia tagjai közé válassza. Helyettünk a genfiiek adták meg neki még az egyszerű doktor címet is. Kétségtelen, hogy e címet a debreceni egyetem is megadta volna neki, akit most a régi, híres debreceni kollégium utolsó nagy tanára gyanánt gyászolunk, temetünk és siratunk és akinek nevét, emlékét mélyen a szívünkbe véssük. A debreceni kollégium s a magyar református egyház nagy halottja ő. Legyen álma csendes, legyen emléke áldott.

Dr. Ferenczy Gyula.

Balogh Ferenc halála.

Másfél évi gyengélkedés, egy heti súlyos betegség után, 1913 okt. hó 8-dikán éjfél 12 óra tájban következett be. Halálhíre a reggeli órákban terjedt el és

általános részvétet keltett. A szomorú hírt azonnal tudatták dr. Baltazár Dezső püspökkel, Márk Endre kollégiumi ügyésszel és Kun Béla dr. akadémiai igazgatóval, akik a gyászlobogó kitézéséről azonnal intézkedtek. Csütörtök délelőtt 12 órakor rövid gyűlésre jöttek össze a kollégiumi tanárkarok tagjai. Akadémiai igazgató meghatottan jelentette be a szomorú esetet és szép szavakkal áldozott a megboldogult emlékének. Egyhangú határozatba ment, hogy külön gyászlevél adassék, az özvegnél a karok kondoleáljanak, hogy a ravatal a kollégium dísztermében állíttassék fel. Temető papul Dicsőfi József kérésére fel; a búcsúbeszéd tartására dr. Erdős József theol. dékán jelöltetett ki. Intézkedés történt a testvér egyházkerületek és főiskolák értesítésére nézve. A temetés ideje péntek d. u. 3 órára tűzetett ki. A kiadott gyászlevelek így hangzanak:

A B. F. R. A. Özv. dr. Balogh Ferencné szül. Fekete Ágnes, mint hitvese, úgy a maga, mint gyermekei és az összes rokonság nevében mélyes fájdalommal jelenti, hogy forrón szeretett férje, a páratlanul jó édes atya, após, nagyatyja és hű rokon, Dr. Balogh Ferenc a debreceni református theol. akadémia professzora, egyházkerületi tanácsbíró, a debreceni református egyház presbitere, a genfi egyetem tiszteletbeli doktora, a Bitt- és Külföldi Bibliaterjesztő Társulat tiszteletbeli tagja stb. áldásos és munkás életének 78-ik, boldog házasságának 46-ik évében, egy heti súlyos szenvedés után f. hó 8-án éjjel 12 órakor elhunyt az Urban. Megboldogult kedves halottunkat f. október hó 10-én, pénteken délután 3 órakor fogjuk a református főiskolai díszteremből, a Nagytemplomban tartandó gyászszertartás után a Kossuth-utcai temetőben nyugalomra helyezni. Debreczen, 1913 október 9. Balogh Ferenc nevével Kézy Erzsébettel és Jolán, Ilonka, Fekete Ágnes gyermekekkel, dr. Balogh Béla, dr. Balogh Ernő nevével Szőke Erzsébettel és Ágnes gyermekükkel, Balogh István, mint gyermekei, illetve menyei és unokái. Özv. Szvoboda Antalnén szül. Fekete Mária, mint sógornője, Fekete Sándor, mint sógora, nevével Horváth Máriaival és családjával.

A B. F. R. A. a mi dicsőítésünk ez, lelkiismeretünk bizonyossága, hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal, nem testi bölcseséggel, hanem Isten kegyelmével forgolódtunk a világon, kiváltképpen pedig tüköztetek". (II. Kor. I. 12.) A tiszántúli református egyházkerület mély fájdalommal jelenti, hogy 30 éven át hűséges tanácsbírája Balogh Ferenc, a theologia doktora, debreceni főiskolájában az egyháztörténelem tanára s levéltárnok folyó 1913. évi október hó 9-én áldásos életének 78-ik évében az Urban csendesen elnyugodott. A lélek, mely e földön is félig már a földön túl élt, visszaszállt igazi hazájába; porrészeit e hó 10-én délután 3 órakor a kollégium díszterméből a Nagytemplomban tartandó imádság után a Kossuth utcai temetőben adjuk meg a földnek. Tudta, Kinek hitt; legyen neki az ő hite szerint. (II. Tim. II. 12.) Debreczen, 1913 október hó 9.

A Magyarországi reformátusok debreceni kollégiuma tanárkarainak közös gyűlése mély megilletődéssel tudatja a kollégium nagynevű theologiai akad. tanárának dr. Balogh Ferencnek élete hetvenhétedik évében, folyó hó 8-ik napján éjjeli 12 órakor történt

csöndes elhunytát. Porsátorát folyó hó 10-én délután 3 órakor a főiskola díszterméből a nagytemplomban tartandó gyászertartás után a Kossuth-utcai temetőben helyezték végső nyugalomra. Ama nemes harcot megharcolta, futását elvégezte, a hitet megtartotta. Végezetre eltépett neki az igazság koronája. Kelt a magyarországi reformátusok debreceni kollégiumában, 1913 október 9-én. *A református kollégium tanárkarainak közös gyűlése.*

Balogh Ferenc életrajza.

1836 március 28-án született Nagyváradon, 1854-ben Debrecenbe jött a hittani pályára, majd a négy évi theologia után még öt évet töltött a kollégiumban, mint esküdtfelügyelő, majd szénior. Ez idő alatt a francia és angol nyelveket tanulta. 1863 augusztus 21-én indult Párisba, ahol a sorbonnei előadásokat egy évig hallgatta. 1864-ben Londonba ment, ahol félét töltött, innen Oxfordba, majd Edinburgba. Innen kezdve összeköttetésben állott a skót egyházi férfiakkal. Utrecht, Oppenheim, Heidelberg, Bazel, Genf, Milano és Velence városok meglátogatása után jött haza Debrecenbe, ahol azonnal megválasztották a Révész Imre lemondásával megüresedett egyháztörténeti tanszékre.

Állandó levelezésben és összeköttetésben állott a legkiválóbb külföldi egyháztudósokkal. 1877-től kezdődően képviselte a magyar református egyházat a presbyteriánus nemzetközi gyűléseken. Tudományos munkáinak száma igen jelentékeny, számtalan cikket írt a magyar, s a legelőkelőbb külföldi egyházi és tudományos lapokba. Tanszékét haláláig megtartotta a debreceni theológián, amely tiszteletből külön termet tartott fenn előadásaira, az úgynevezett Balogh Ferenc termet. Tanársága mellett főiskolai levéltárnok is lett s egyházkerületi tanácsbíró. Egész az utolsó évekig példátlan munkásságot fejtett ki s rendkívüli tisztelet és szeretet környezte. Ő indította meg és szerkesztette a tiszántúli egyházkerület lapját, a Debreceni Protestáns Lap elődjét, s ezúton is propagálta eszméit. A skót szabad egyház volt példányképe.

Halálára a kollégiumra és az egyházi épületekre kifizették a gyászlobogót. Temetése péntek délután három órakor lesz. Az akadémiai igazgató péntekre szünetet rendelt el a gyász alkalmából.

Balogh Ferenc utolsó előadásai (az 1912—13 téli félév).

Komor nagybolthajtásos öreg terem. Zuzmarás reszkető fák künn az utcán. Ólmos, nehéz hófelhők fent az égen. Nagy csöndesség bent, künt, mindenfelé. Az ajtó felől a sötétség fekszik rá a boltozatos teremre és a délutáni homály.

A fény az ablak felől jön és egy ezüstös hajú, fehér szakállú, kék szemű, jóságos tekintetű professzor alakjáról sugárzik. A csupasz falból egy régi, barna katedra válik ki s a katedráról az ősz tanár beszél. Beszél, de az érc kikopott hangjából; szól, de a szó tompán hangzik ajakáról, mintha messziről jönne és alig hallatszik; mégis a szívekbe markol és belőhöl is hallszik. Beszél a keresztyénség hajnaláról, az apostolok, az üldöztetések, a vértanúságok korairól, a harcról a sötétség és világosság harcáról, a temetőkben, sötét sírboltokban éjszaka tartott isteni-

tiszteletekről... És a sötétség borul le ránk is, már csak körvonalak látszódnak... mintha magunk is a katakombákban volnánk, mint akkor ama hívők, s a glóriás fejű öreg próféta is mintha onnan túlról beszélne, mély titkokat s csodás dolgokat jelentene, amikre ma is megdobbhan a szív.

Künn ólmos felhők lógnak az égen, a teremben az este terjeszkedik, a szívekben pedig az első keresztyénség korának képei rajzolódnak, a szemekben a lelkesedés lángtüzei gyúlnak.

Balogh Ferenc utolsó félévi előadásai voltak ezek, az 1912-diki téli félévben. Valóságos ünnepi alkalmak, melyeken nemesak hittanhallgatók vettek részt. Mi jogászok is hallgatni akartuk a nagy professzort és tisztelettel vártuk megjelenését. Tisztelettel nézett utána a többi diáknépség is az egyszerű, magyar-gombos, fekete ruhájú professzornak, aki egyenesen, határozottan ment, panyókán vállára vetve téli kabátját...

Aztán sokáig nem láttuk. Mondták, meghalt a kis unokája: maga is beteg... Másik évben késő őszbe hajlott az idő, mikor egyszer egy faricskált emlékkerti lócán üldögélve, ismét megpillantottam. Nézte a kollégiumot. Az őszi nap bearanyozta az időbarnította vén épületet, a homlokzatáról mohazöld patinásan szelídült arccal néztek le a durván ácsolt római fejek... és a kapun át vidám, ezerszavú deáknép apraja, nagyja, sürgött-forgott ki-be. Az ősz Balogh Ferenc, mert ő volt, gyönyörködött bennök... Fáradt szemeiben ott volt a lelke, szíve... Ki tudja mire gondolt? Tekintetével körülölelte az alma matert s nézte csendesesen, elfogódva, boldogan... Biztosan mondtak neki valamit, beszélgettek vele a szigorú római fejek... és mennyi mindent is beszélhettek neki: a múltból, az ifjúságról, a tudományról, a dicsőségről...

Beszéltek és ő meg álmodozva hallgatta. Most már, hogy nagyon bementünk az őszbe és a kollégium ormára a sötét zászlót is felvonták, az ősz patriárka sem fog többé elüldögélni s a katedrából sem halljuk őt többé. De mi, akik őt hallottuk s akik őt láttuk, nem fogunk megszűnni s róla beszélni, szóban és írásban a kollégium nagy professzoráról, Balogh Ferencről emlékezni.

Ferenczy Ferenc.

Balogh Ferenc utolsó közszereplése.

Az elhunyt nagy tudós utolsó nyilvános szereplése a főiskolai gyűjtemények ügyében összehívott értekezleten történt. Ez az értekezlet szeptember 14-én tartatott meg. Megtartására alkalmat Debrecen város muzeumának az a kérése szolgáltatott, hogy a kollégium gyűjteményei Debrecen város újonnan létesítendő kultur palotájában helyeztessenek el. A külön városi és kollégiumi gyűjtemények egyesítése valóban kívánatos is volna, hogy azonban az értekezlet ezt mégsem mondta ki, az gróf Dégenfeld József egyházkerületi főgondnok ellenző álláspontja mellett főleg Balogh Ferencen múlt, aki bármily lelkes polgára volt is Debrecen városának, a kollégiumhoz s mindenhez a mi a kollégiumé a leg-erősebben ragaszkodott. Elmondta, hogy a kollégiumnak minden vagyona alapítványszerű, azokat elidegeníteni nem szabad, de még a kollégiumból ki-

adni sem lehet. Ott kell azokat megőrizni a főiskolában, melyhez tartoznak, melynek múltját megjelenítik s ha eddig a helyszűke miatt nem voltak kellőleg feltárva, fel kell tární, alkalmasan hozzáférhetővé kell tenni, de ki nem adni, sőt gyarapítani kell azokat. Hosszas, lelkes előadása mély hatást tett a bizottság tagjaira. Ez a beszéd volt Balogh Ferenc hattü-dala s ez is a múlttal, a nagy alapítókkal és amit mindig lelke egész hevével védelmezett: az autonómiával függött össze.

Balogh Ferenc temetése.

Okt. 10-dikén d. u. 3 órakor ment végbe a kollégium és a kerület nagy halottjának a temetése. Az egyházkerület, a kollégium, a testvér főiskolák, egyházkerületek küldötteinek s a debreceni református egyház tagjainak és Debrecen város lakosságának nagyarányú részvételével és tisztességtételével. Ott voltak az egyházkerület nagy emberei, püspök, főgondnok, a város előkelői s minden rendű és rangú polgárai. A temetés a kollégiumból történt. Ennek dísztermében volt felravatalozva az egyszerű koporsó, melyet virágkoszorúk borítottak. A koporsó körül a diákok állottak diszórseget s a temetésen ők képviselték az óriási sokaságban a családdal, tanárokkal együtt a szorosabb gyászkiéretet. A kollégiumból a koporsót a Nagytemplomba vitték által, hol felette nt. Dicsőfi József egykori tanártársa, a nagyhirű és tudós debreceni lelkész imádkozott. Méltóan a szomorú alkalomhoz és a nagy professzorhoz. Beszéde után és a főiskolai énekkar szép éneke után megindult a hosszú temetési gyászmenet és lassan hőmpölygött a Kossuth-utcai temető felé a sírhoz, melynek szélénél dr. Erdős József a theológia dékánja mondott megható gyászbúcsúztatót. Szólott a diákok nevében a szenior is. A temető fáirol egymásután peregtek le a sáppadt levelek, a szemekből egymásután hullottak abús könnyek. Felhangzott még egyszer akántus éneke és Balogh Ferencnek koporsóját elnyelte a föld, legyen neki könnyű a föld.

Fejes István.

Ezelőtt pár hónappal azt a szomorú hírt hallottuk a szomszéd tiszáninneri kerületből, hogy Fejes István püspök beteg. Részvétellel hallottuk.

Most meg azt olvassuk a lapokból, hogy Fejes István lemondott a püspökségéről és állását a kerület rendelkezésére bocsátotta. Megilletődéssel jegyezzük mi is ide.

Nem tudjuk, hogy miként rendelkezik a kerület a nagyérdemű férfiú lemondása dolgában. Azt azonban érezzük, hogy e lemondás felett nem szabad egyszerűen napirendre térni.

Nem engedi azt sem Fejes István egyénisége, sem a ritka elhatározás, mely bizonyos tekintetben útmutató gyanánt szolgál és az időknak jele.

Ezek az idők, amiket most élünk, nehezek. Zsinat előtt állunk. Belső berendezkedésünket

most kell megújítani. A 48. XX. t.-c. végrehajtása előtt állunk, legalább az mondatik. Nagy külső mozgalmak tengerébe sodratik hajónk. Erős kormányosokra, elsőrangú erőkre és tehetségekre van szükségünk.

Fejes István ezek közé a tapasztalt kormányosok közé tartozott és mindenképen első embere volt nemcsak a tiszáninneri kerületnek, hanem az egész egyetemes református egyháznak is. A régi pataki iskola szabadelvű tradíciót méltóan képviselte, mint szónok, mint író mindenütt az első sorban állott. Mint a közélet emberének, mind a kerületen, mind a zsinaton s a konventen a legfontosabb szerep jutott.

Életének és a mi közéletünknek a tragikuma nyilvánul meg benne, hogy nagy tehetsége a maga teljes valóságában mégsem érvényesülhetett.

Sárospatak szabadelvű tradíciói lehányatlottak s a hanyatlása irányát a Fejes István nagy egyénisége sem volt képes megfordítani.

Közéleti tevékenysége gátolta írói s különösen költői kifejlődését. (Bár egyházi beszédei így is első rangú dolgok s költői működése sem virág és koszorú nélkül való.)

Legnehezebb volt a helyzete, mint a közélet emberének. Sárospatak és a tiszáninneri kerület fénykora 67-ig tartott. A főiskola a nemességet reprezentálta, a kerület az ellenzékét képviselte és ezeknek a szerepe lassanként lejárt. A hanyatlási olyan nagy emberek, mint Kun Bertalan sem tudták feltartóztatni. Hát még midőn pátriarkai korra jutva a vezérnek természetes gyengeségei is jelentkeztek; midőn a kormányzás munkáját helyette jó részben másoknak kellett elvégezni. Ezek között első sorban Fejes Istvánnak, akinek ezáltal kétszeres felelőség szakadt a nyakába s aki a helyzet miatt mégis csak fél munkát végezhetett és akinek ehez a fél munkához is kettős erő kellett felhasználnia. Ilyen sisiphusi feladat betöltésében aprózódott el Fejes István nagy tehetsége és porlott el az ő kiváló ereje.

Mikor püspökké választották, ezt az igazi önfeláldozásban lefolyt életet koronázták meg a tiszáninneri egyházkerület egyházai. Szép és romantikus volt a Fejes önfeláldozása, szép és romantikus a kerület elismerése. Valóságos költői igazságszolgáltatás; a múltnak szólott és nem a jövőnek.

Úgy éreztük ezt mi debreceniek is és amidőn b. e. Eröss Lajos püspök vezetése alatt küldöttségileg tisztelegtünk a sárospataki püspöki iktatói ünnepen, a köteles tisztelet, a szom-

széd terület iránti testvéri szeretet mellett, erről az érzelemről is bizonyosságot kívántunk tenni.

Meghatva állunk most is a Fejes István lemondó levele felett s úgy magyarázzuk azt, hogy Fejes, aki más helyett szolgált és saslódott, nem akarja, hogy helyette ismét mások szolgáljanak. Míg élt, másé volt az érdem és a dícsőség. Egyházunk java azonban azt követeli, hogy azok kormányozzanak, akik a felelősséget viselik és akiket a kezdeményezés joga illet. Az autonomia harcra termelt erős vezéreket kíván. A szász lutheránusoknál is ezért mondott le a beteg püspök. Erre az igazságra tanít minket most is Fejes István, ki most a Nébó hegyén zengi búcsú-énekét. Nevét, személyét újult dicsfény övezi s ez a dicsfény nem a romantizmus görög tüze, hanem az igaz érdem glóriája. Az érdemé, mely elismerést követel s ezzel az elismeréssel szívből adózunk mi is Fejes Istvánnak.

* * *

Megnyitó beszéd

az O. R. L. E. által rendezett belmissziói kurzuson.

Szeretett szolgatársaim!

Az O. R. L. E. létjoga, törekvése és célja az *egyházépítés* olyan értelemben, hogy az egyház valóban a *Krisztus teste* legyen. Lapunk, gyűléseink, minden tényünk e nagy cél eszköze kíván lenni. E cél elérésében Isten megsegítő kegyelmén kívül mindent a lelkészek hivatásérzetére, kötelességtudására s képesítettségére fektetünk azon meggyőződésben élve, hogy hallás nélkül nincs hit, pásztor nélkül nincs nyáj.

Eszközei közzé iktatta tavaly a belmissziói kurzusokat, melyeket rendszeresíteni s rendszerősíteni akar egy-egy alkalommal lehetőleg egy tárgykört ölelvén fel s fokozatosan, terv szerint haladván a gyermeklélek szükségéről az emberélet legnagyobb s legégetőbb kérdéseinek megbeszéléseig.

E belmissziói kurzusok rendezésénél a vezetőség szemei előtt két cél lebeg: munkára serkenteni, munkára képesíteni ott, ahol a munka még nem indult meg s irányítani, mérsékelni, a túlzásoktól óvni ott, ahol a munkás tájékozatlan, túlbuzgó, vagy türelmetlen.

Sikerült-e e célokat nekünk elérni, nem tudom; ilyen lélekbevágó dolgokban et voluisse sat est; de hogy szükség e két cél kitűzése s megközelíteni akarása, mélyen érzeni.

Az egyházépítő munka keretei megszélesedtek. Az iskola, a templom ma már nem képes a lelkeket együtt tartani s célját nem oldja meg, mert beléjük nem mennek, ezek pedig a lelkek után nem mehetnek. Utat kell hozzájuk venni, kellemeset, vonzót; fonalat kell legombolyítani s egyik végét kezbeadni, lámpást kell gyújtani a sötétségben tévelygők előtt; ez út, e fonal, e lámpa a belmisszió.

Eddig az emberek mentek az egyházhoz, most az egyháznak kell az emberek után menni s a jó pásztor elmegy a 100-ik után, mert egy lélek is az örök Léleknek egy része, mely el nem veszhet. A mai adott helyzetben belmisszió nélkül az egyház a maga céljai megoldására képtelen, kell hát, hogy a mozdulatlan kezeket munkára indítsuk, a tenni akaró, de a mikénttel ismeretlent tette képesítsük.

De szükség van a túlságok mérséklésére, a türelmetlenség enyhítésére is, mert a túlzás sokszor többet árt, mint a semmittevés. Inkább fáznak a házban ülők, mint elvétett mozdulattal rájuk gyűjtjük a tetőt. Csak, akinek kezét talán meg akarjuk fogni, azok ne a munka s a saját ellenségeket lássák bennünk, hanem az *ügy barátjait*. Senki nem vette a csalhatatlanság lelkét s a belmisszió területén, mely éppen a legalkalmazottabb, az egyes egyéniségekig módosuló tudomány, nincsenek egyének, könyvek, vagy eszközök, melyekre esküdni szabad. Vannak útmutatók, határjelzők, világító tornyok, de nincsenek üdvözítő témák és §§-ok. Valamely belmissziói eszköznek megbírálása, egyes módszerek helyessége ellen emelt kifogások *még nem a belmisszióknak szánt gáncsvetés* s ki pl. azt vallja, hogy a pietizmus és a kálvinizmus nem identikus fogalmak, még nem okvetlenül hitetlen.

Im itt vagyunk több százan megismerkedni a belmisszió egyes ágaival s bizonyára szent hevülettel, hogy a látott jó példa magvait százfelé szét-hordjuk s a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság hivatalos lapja beharangozó szemléjében éppen most állapítja meg, hogy „a belmisszió alig neki indult gyöngye hajtásai kiszaggatásának napjait éljük” s kimondja, hogy a belmisszió felől más felfogásban levők mozdulása nem egyéb, mint „a hitetlenség harca a hit ellen”. Miért? Mert a belmisszió egy s más kérdésében többen bátorzkodnak más véleményen lenni.

Szeretet nélkül nincs keresztyénség, nincs belmisszió sem. Az igazság és az önigazság két különböző dolog.

Ha a célt tisztán látjuk, ilyen eltévelyedések nem történhetnek.

Mi a cél? *Egyházépítés*. Van hát *találkozási pont* s ez az *egyház*. Lehetnek különböző felfogások, eltérő módszerek, csak a lélek legyen egy. Én e lelket meg nem tagadom senkiben s nem kívánok sokat, ha e lélek bennem is működésének elismerését a más felfogástól megvárom.

Talán nem járok messze a valóság felismerésétől, ha megállapítom, hogy a divergenciák s az ezekből fakadó szenvedélyesség, elfogultság, anathémászórás *a belmisszió és az egyház viszonya felől* alkotott fogalmak különbözőségéből fakad.

A belmisszió ne akarjon több lenni, mint egyházépítő munka. Sokan szeretik a külföldi hivatkozásokat; helyes; itthoni példák még nem igen vannak; én is hivatkozom. Az ottani különböző belmissziói intézmények, egyletek, amelyeket én láttam, mind egy-egy stáció, *mely a templomhoz vezet*. E cél irányítson bennünket, a magyar református egyház belmissziói munkásait, már közel jutunk az egy lélekhez.

A belmisszió nem öncél. Wichern szellemes meghatározása szerint a belmisszió célja, hogy ön-

magát feleslegessé tegye. Sajnos, az emberi természet ismerete mellett ez ideális célt aligha közelítjük meg, de nyilván folyik e tételből, hogy a belmisszió a maga eredete s lényege szerint *egyház-építő munka* tartozik lenni. Nem a robbantás, a kiválás, a szakadás eruptiója, hanem a belső építés zavartalan hangya munkája.

E célban fusson össze minden felfogás különbözősége s e célhoz legyen útmutató a szeretet.

A belmisszió az egyház leánya: Rúth nem hagyhatja el Noémit.

A belmisszió az egyház szolgálja: Hágár nem uralkodhatik Sára felett.

Az *egyházal az egyházért!* Ez legyen a jelszó. E jelszóban a mostani belmissziói kurzust megnyitom.

*

Berekesztő beszéd.

A belmisszió tehát egyházépítő munka s mint ilyen, az egyházzal, az egyházért folytatandó. Az elhangzott előadások mind e célt szolgálták s még inkább arról győzték meg, hogy e munkára az egyháznak szüksége van s e munka az egyházért eszközlendő.

De *ki által?* Erre csak egy felelet lehet: az egyház erre rendelt szerve, a *lelkész* által. Krisztus tanítványait küldötte ki az életnek Istenhez visszavitelére, az embernek az Atyához vezetésére, a lét nagy nyomorúságainak orvoslására s az evangélium ható erőinek az embernemzet, e nagy organizmus vérereibe bejuttatására.

Az ő hivatásuk természetes folytatói a lelkipásztorok.

Minden belmissziói munka bevezetése, amennyiben lehet, végzése s ha erre egy embererő elégtelen, irányítása, ellenőrzése a lelkész legtermészetesebb s magától értődő joga s a mi ennél több, kötelessége. Enélkül csak hivatalnok, ezzel apostol. Enélkül haszontalan szolga, ezzel az Isten munkatársa.

Egyelőre a munka *megkezdése* a főteendő, az anyák irányítása, a vasárnapi iskola, a vallásnevelés ellátása, az iskolahagyottak lelkigondozása s az ifjúsági egyletek útján és által. E mai generáció feladata a *legelejién* kezdeni a munkát, a bölcsönél, sőt még előbb, az édes anyáknál, a leányegyletben. Új nemzedék nevelése nélkül az egyházi revival nem fog bekövetkezni s ez új nemzedék önként fogja teremni a lelkész *munkatársait*, melyek nélkül bel- és külterjes munkát nem végezhet.

Dobbanjon bele minden lelkész szívébe a nagy kötelesség, élővé tenni az egyházi életet, Krisztus testvére magát az egyházat s e célra munkába állítani minden erőt, minden izmot, a kar és agy minden idegszálát.

E kurzus előadói elmondták, mint indul meg s mint borul gyümölcsbe e nagy életfolyamat, bepillantást engedtek a munka módszerébe s beszórták a jövőt a hű munka eredményeinek biztató sugárral. Köszönet és elismerés nagy munkájukért. Te pedig, édes Atyámfia, ki ezeket végighallgattad, menj el és te is azonképpen cselekedjél.

Ezzel a belmissziói kurzust, áldást kívánással, berekesztem.

Kiss Ferenc.

Az O. R. L. E. belmissziója.

A belmisszióval úgy van az ember, hogy míg meg nem kezd, jelentéktelen ügynek látszik előtte; mihelyt azonban hozzáfog megvalósításához, egyszerre kitárul előtte sok színű és ezer változatú gazdagsága. Az Országos Református Lelkészegyesület belmissziói kurzusán is meglátszott e tétel, mert két napi kurzusát kénytelen volt egyetlen főgondolat: az ifjúság között végzendő lelki gondozás kidomborítására fordítani. A belmissziói kurzus is a budai vígadó nagy termében volt s általános érdeklődés kísérte; mindössze is az utolsó nap délután volt csekélyebb a részvétel, ami a tagoknak gyülekezeteiktől való hosszabb távollétük által teljesen indokolható.

Az Orle belmissziói kurzusa okt. 1-én d. e. 9 órakor nyílt meg nagy és díszes közönség jelenlétében. Általános örömmel szolgált mindenkire nézve, hogy az egyszerű szalon-kabát tarkítva volt a papnek és hozzátartozóiknak tolettje által. Mindez azt bizonyítja, hogy egyes kérdésekben lehet eltérés, némelyek között, de maga a belmisszió közszükségletet képez a magyar református lelkési karban. *Böszörményi* Jenő szentesi lelkész tartott először evangelizáló beszédet a Luk. 10. 17-18. alapján, melynek elhangzása után *Kiss Ferenc* egyházkerületi főjegyző nyitotta meg az Orle második belmissziói kurzusát. A megnyitó beszéd az egyházépítésben határozta meg az Orle célját. Az egyházépítésre törekszik lapja, összejövetelei, tagjai képességének emelése s a tavaly megkezdett belmissziói kurzus rendszerezése által. A belmisszió az egyetlen eszköz, amelytől egyházi életünk megelevenedést s felfrissülést nyerhet. Az Orle belmisszióját két cél vezérli. Munkára serkent és képesít ott, ahol nem folyik s irányítja a munkát, ahol türelmetlenül folyik. E két szempont betartása által úgy helyre lesz állítva a bizalom a lelkész és gyülekezete között, akárcsak egy fonalat tartana a kezében, melynek másik végét gyülekezete fogja.

Az élénk tapsvihár után *F. Varga* Lajos nagyrábéi lelkész lépett a pódiumra s rendkívüli készültségről tanúskodó beszédében kifejtette, hogy a lelkész a 6 éven alóli gyermekeket is részesítheti lelki gondozásban. Csak az édes anyák természetes szeretetét kell átváltoztatni szellemi szeretetté, a vallást ki kell terjeszteni a bölcsőre is s nem kell fájni az életben előforduló problémák kifejtésétől. A hozzászólások során *dr. Ravasz* László kolozsvári theol. tanár az egyház és állam közötti gyermekvédelem kompromisszumát hangsúlyozta. *Kájel* István ószödi pap az édesanyák kötelességeit gyermekeik lelki világa iránt, *Kájel* Endre balatonendréd lelkész pedig a gyermekek kötelességeit szüleik iránt mutatta fel.

Dr. Kovács István szatmári lelkész szerint a vasárnapi iskola akkor kezdődik, mikor a lelkész kihirdeti azt a szószezből. Ekkor aztán a gyermekek megjelennek. Az nem baj, ha kevesen is vannak az első alkalommal. Majd hívnak azok magukkal többeket is. A jó vasárnapi iskola úgy prosperálhat, ha a lelkész egyénenként foglalkozik a gyermekekkel s a bibliát adja a kezükbe. Segítségül szolgál ebben a kérdésben a *Fecske*, a vasárnapi isk. tanítók lapja, mely egész hónapra kidolgozott terveket hoz oldalain.

A belmissziói kurzus képe ekkor aztán megváltozott, amennyiben nem tudós bácsik léptek a pódiumra, hanem apró kis legénykék, akik az i betűben csak nemrég törték ki a lábukat. Nagyot is néztek, amint az iskola négy egyszerű fala helyett egy nagy, szép csilláros teremben találták magukat s az előttük sétáló, szigorú tekintetű tanító helyett egy nagy díszes publikumot láttak maguk körül, amely jóízűen kacagott rajtuk, mikor ketten-hárman akartak egy székbe ülni. *Id. Viktor* János mutatott be velük egy vasárnapi isk. órát. Tanulatlan kis legények voltak biz ezek. De épp azért nem hoztunk ide szépen szavaló, csengő énekű leányokat, hogy a lelkészi-kar a kezdet kezdetén álló vasárnapi iskolai órát láthasson. Ez a gyermek anyag egyezik meg a mi gyülekezeteink átlag gyermek világával.

Dél előtt nem volt több előadás. A gyermekek elvitték az örömhírt édes anyjuknak, hol is voltak ők délben, micsoda nagyszerű urak és nénik is voltak ott! A belmissziói kurzus tagjai pedig ebédhez siettek. Előtte való nap az 1848. XX. miatt úgyis kihült a leves, mire fűni kezdhették. Most legalább jóízűen elkölthették.

A délután folyamán aztán két olyan értékes előadás volt, amelyen mindenki örülhetett, hogy részt vett rajta. Az egyik *Forgács* Gyula előadása volt a konfirmált ifjak egyesületéről. *Bárány* Györgynek 1735-ben megjelent magyar nyelvű katechismusát fordította le a mai nyelvre s egészítette ki a maga tapasztalataival. Az előadásnak különös fontosságot tulajdonított, hogy az előadóról köztudomású, azok a tapasztalatok tényleg az ő tapasztalatai voltak. Hiába, a lelkipásztor élete a legszebb predikáció!

A másik előadás *Szalay* József nagybecskereki lelkész előadása volt a leányegyletekről. Az egészséges leányegyesülethez három feltétel szükséges, mondá. Lelkiismeretes lelkipásztor, igazi papné s vasárnapi iskola. Az ezen 3 föltételből levezetett egyesület mozgató erejét képezi a gyülekezetnek. Ha vallásos estélyeket akar rendezni a lelkész, a leányok egy-kettőre eladják a jegyeket. Viszont pedig azáltal, hogy a tagokat hasznos munkára és szeretetteljes szolgálatokra neveli, a keresztyénséget élő kiadásban állítja a gyülekezet elé s a példa vonzásának ellenállhatatlan ereje által az egyház testéhez kapcsolja azokat is, akiket a legszebb predikáció sem volt képes közönyükből vagy hitetlenségükből megtéríteni. Az első sorban ült tíz szép fiatal leány. A budapesti leányegyletnek a tagja ez a tíz leány. Előadása közben egyszer csak megáll az előadó, odafordul hozzájuk s megkéri őket, hogy vegyék elő bibliájukat. A leányok előveszik s bibliolvasás közben a legprecízebb feleleteket adják egyes bibliai helyekről. Kérdi a lelkész: „kit szeret?” S a 18, 19 éves leány anélkül, hogy pír futna át arcán, vagy mosolya árulná el, hogy nem mond igazat, mondja: „Az apámat, a jegyesemet, a testvéreimet, a jó Istenemet!”

A második napot az jellemzi, hogy *Megyercsy* Béla az ifjúsági egyesületek titkára elemében volt, meg hogy ekkor mutatkozott be legifjabb egyháztársadalmi intézményünk: a cserkész ifjúság.

Megyercsy Béla a nyáron kint járt Nagybritanniában. Végig látogatta az ottani nevezetesebb belmissziói munkatereket. Megállott az ifjúsági egyesületek alapítójának sírja mellett is a londoni Szent Pál

székesegyházban. Hát ez a pár hónap nagyon meglátszott 2 előadásán, amelyben az ifjúsági egyesületek eredetét, célját, egyházközséghez való viszonyát, jelentőségét, módszerét s hatását fejtette ki a hallgatóság előtt.

A cserkészlet kedvező fogadtatásban részesült. *Papp* Gyula cserkészfőparancsnok állított ki egy kis csapatot teljes vértetben. Ugyancsak ő ismertette az aránylag rövid idő alatt népszerűvé fejlődött cserkész-mozgalmat. A cserkészlet test- és lélekképző munka. Megszeretteti túrisztikája által a természetet s bibliai összejövetelei által Istenhez emeli a kedélyt s lelket. Dacára sokoldalú képzésének, nem tanít semmi feleslegest. Felrázza a közönyös, érdeklődés nélküli ifjúságot s megtanítja őket gondolkodni az élet problémái felett. A szerte csapongó képzeletet pedig az Isten fősége alá összehúzza. Alapja az evangélium, törvénye a felekezeti ségen felül álló testvéri szeretet. Eredménye ép testben, ép lélek. Az előadást aztán a cserkész fiúk látták el illusztrációkkal különféle gyakorlatok bemutatása által.

Az Orle belmissziói kurzusának ismertetése nem lenne teljes a különféle, belmissziói egyesületek összejövetelének, szeretetvendégségeinek meg nem említése nélkül. Amely pont üres volt a belmissziói kurzus programján, azt ezek kiegészítették. Különösen ki kell emelni *Fröhlich* Dórának kínai nyelven előadott fölséges szép énekét a *Lorántffy Zsuzsanna*, dr. *Szabo* Aladár rendkívül hatalmas bibliamagyarázatát a Bethánia szeretetvendégségén, *Kunst* Irénnek különböző helyeken tartott előadásait a kínai misszióról, az ifjúsági egyesület s a diákszövetség nagyszerűen sikerült estélyeit, mint amelyek művészi kerettel vonták be az Orle belmissziói kurzusát s egytől-egyig alkalmas eszközzel szolgálták a hitélet mélyítésére, a magyar lelkészi kar színvonalának emelésére s munkakedvének fokozására.

Az Orle hete, általában mondhatni, igen sikerült hét volt, s akik részt vettek rajta, hihetőleg nem bánták meg, hogy végig élvezhették azt. Az ifjak körében végzendő lelkipásztori munka kétségtelenül erősbödött vele s a magyarországi református egyetemes egyház is tetemes értékkel gazdagodott általa.

Varga Antal.

A szatmári ref. egyházmegye

1913 szeptember 18-án Szatmáron tartotta évi rendes, őszi s a rövid időn belül két ízben is történt esperes-változás miatt ez évben immár ötödik közgyűlést Kovács Lajos esperes és Madarassy Dezső gondnok elnöklete alatt.

A rossz időjárás-okozta késedelmek s egyéb körülmények miatt többen hiányoztak a gyűlésről. A jelenlevők azonban élénken vettek részt a tanácskozásban; mindazonáltal a több mint 80 számból álló tárgysorozat az elnökség böles vezetése mellett egyetlen napon, habár estefelé, kimerítettett.

Nevezetesebb mozzanata volt a gyűlésnek két újonnan választott tisztviselőjének eskütétele. Szabó János kocsordi lelkész tanácsbírónak, G. Szabó Mihály tiszabecsi lelkész aljegyzőnek választatott meg.

Az esperesi jelentés ezúttal is kimerítően számol

be az egyes gyülekezetek valláserkölesi, szellemi életéről, anyagi állapotáról. Semmi különösebben aggasztó jelenség nem észleltetett. Csak ez a mi hagyományos szegénységünk, anyagi erőinknek a haladó idő követelményeihez mérten még mindig nagy fogyatékosága az, ami lassú lépéseket enged a vége felé és már szinte az is nagyon örvendetes dolog, hogy visszaesés, visszafejlődés szomorú tüneteivel nem találkozunk. A közel jövőre nézve azonban mindenestre mégis aggasztó körülmény, hogy ez inséges esztendőben az egyházi földek bérlői nem egy esetben minden igaz ok nélkül is szeretnék túltenni magukat szerződésben vállalt kötelességeiken. Evégből bérléengedés, felmondás iránt zörgettek az egyházmegye ajtaján is, még pedig némelyek kisebb-nagyobb mértékben sikeresen. Vajha aztán meg ne billenne e miatt gyülekezeteink háztartásának egyensúlya éppen most, amikor az árvízről is többé-kevésbé sújtott egyháztalabányok nagy része a bérlőknél jóval nehezebb helyzetben van s a pénzpiac válsága folytán kiegészítő, ideiglenes kölcsönökhöz se lehet jutni.

Ily viszonyok között az anyagiak gondja ónsúllyal nehezedik sok helyütt a vezetőkre, kivált ott, ahol a hívek évtizedekre szólólag 75–100%-os rendkívüli adóterhet is vállaltak magukra. Ily hívekből álló egyházak siettek is a segélykérvényekkel az egyházmegye elé. Ajánlottak is megfelelő sorrend szerint valamennyien. Általános volt a meggyőződés, hogy a rendkívüli adóteher csökkentésére kezdeményezett segélyezés eszméje amennyire a tizenkettedik órában szülemllett, annyira csekély eszközzel dolgozik, noha így is nagy elismerést érdemelnek érte az illetékes tényezők.

És dacára ama paizsos férfiú szorongatásainak, egyházmegyei közgyűlésünk indítatva érezte magát oly értelmű határozat hozatalára, hogy b. e. esperesünk: Biki Károly díszes síremlékére jövő évi költségvetésébe minden egyház legalább 10 koronát vegyen fel, az 1915-ik évibe pedig a gyülekezet lélekszáma szerint fejenként 1–1 fillért számítva, a megfelelő összeget ugyancsak néhai való, szeretett esperesünk áldott emlékének megörökítéséül a szatmári református tanítónőképző intézetnél létesítendő alapítvány előállítására végett.

Bármily aggasztó legyen is a jelen viszonyok között az új önmegadóztatás, bátorsággal mondjuk Békés Gáspárral, az egykori erdélyi trónkövetelővel: „Az Urnak karja meg nem rövidül!” S ha Békés Gáspárt utóbb, győzedelmes ellenének: Báthory István lengyel királynak kancellárjává emelte fel, mi bennünk is megdicsőíti erejét az Isten a kegyelet szent oltárára teendő emez újabb áldozatunk meghozatalánál.

A tanügyi bizottság jelentése szerint — eltekintve attól, hogy 4 tanító működése elégtelen szályzatot érdemelt s némelyik ellen a fegyelmi eljárás szüksége is előállott — az iskoláztatás terén örvendtes haladás észlelhető, noha több községi előljáróság nem nyújt segédkezet a jó beiskoláztatás érdekében, minélfogva a vármegye közigazgatási bizottsága felkérni határozatott, hogy a községi előljáróságokat ez ügyben lelkiismeretesebb kötelességtudásra utasítsa. Viszont pedig több iskola-fenntartó egyházunk utasított, hogy már csak a súlyos következményekre tekintettel is, a nem tör-

vényszerű tantermeket alakíttassa át, illetve építse újjá. Az iskolai bizonyítványok szolgáltatása dolgában meg úgy határozott a közgyűlés, hogy a tanév végén történni szokott esperesi iskolalátogatás nyilvánossá tételük és olyan vizsgának fog tekintetni, melynek letétele nélkül senki se kaphat bizonyítványt.

Aztán új levéltárnok, kerületi képviselők, több bizottságba új tagok választottak. Az egyházmegyei tanácsbírák számának szaporítására vonatkozólag ismételtlen beadott indítvány levétetett a napirendről.

Több új adókules, több egyezés, mely a belhivatalnokok s a gyülekezetek között a természetbeliek megváltását illetőleg létesült; továbbá több alapítólevél, több díjlevél megerősítést nyert s több engedély adatott kölcsönvételre és iskolaépítésre.

Tudomásul vétetett az egyházkerületnek azon se hús, se hal-féle határozata, mely szerint a palástdíjak korszerűsítése az egyes egyházaknak egyszerűen csak ajánlatik, ami egyjelentésű azzal, hogy a stólaügy a legtöbb helyen rendeztetik, anno: sohasem.

Bírósági ügyek is voltak, számszerint 13; 11 közigazgatási (és pedig jobbadán adókiivetés elleni felebbezések) és 2 fegyelmi ügy.

És mire mindenek számvevőszéki, építettő, tanügyi bizottsági, bírósági üléseken és közgyűlésen végbementek, az elnökség türelme, figyelmettsége, jóakarata és irányító bölcsesége valóban tizspróbát állott ki s nagyon megérdemelte azt az elismerést, melynek ékesnyelvű szöszölője Fábian Károly fehérgyarmati lelkész és tanácsbíró volt a gyűlés berekesztésekor. Valóban, ha a mindvégig kitartó gyűlési tagokra állt, hogy „Saul meggyőzte a maga ezerét”, a fáradhatatlan elnökségre még inkább állt: „De Dávid is meggyőzte a maga tízezerét!”...

T.-Beccs, 1913 szept. 25.

G. Szabó Mihály,
e. m. aljrló.

IRODALOM.

Emlékül. Költemények. Írta Könyves Tóth Kálmán Debrecen. 1913. 8° 258 l.

A mai magyar líra disszonáns koncertjéből mint valami szép esti harangszó, úgy hangzik felénk ennek a csinos, új kötetnek a zengedezése, melyet a magyar kálvinista papság egyik legtiszteletreméltóbb tagja: K. Tóth Kálmán bátyánk bocsátott ki „ismerősei kedves körének emlékül, hogy ott legyen velük s beszélgessenek együtt még akkor is, amikor egy nagy távolság majd örökre elzárja őket egymástól”. Könnyű neki mondani, hogy nem vágyakozik a „hírnév babéraitra”, amikor ezek az izzó, színes dalok, amiket a magán- és közélet egy-egy mély hangulata vert föl a lelkéből: már rég megszerették neki emezt is, amazt is. Költő-barátjainak köszöntése vagy már emléke, egyházi és nemzeti nagy évfordulók, a művészetek és mesterségek egy-egy új csodája, a természet örök szépsége, együtt az ifjúság merész ábrándjaival és az öreg kor bölcsességével mind-mind meghihletik lantját s akkora teljességgel, melyhez

hasonlót kevés modern versciklus képes fölmutatni. Mert a Tóth Kálmán lelke olyan, mint az aeolhárfa, finom és érzékeny, amelyet minden „nemes“ képes megrezdíteni s benyomásait aztán azenköltségek életfilozófiával dalolja ki, akár nagy költő-társa Tompa, akihez még tárgyainak sajátos válogatottsága, biblikusan kenetes hangja s rendkívül fejlett technikájával is rokonnak látszik... Valóban, ez a 90 darab költemény, amelyet itt nyújt, az ő tündérekertje legszebb virágaiból font koszorú. A legszebbek és legillatosabbak, miket egy félszázados költői pálya Múzsától sugalt órái teremhettek... Beh boldog, Istenem, aki öreg korának alkonyát is ekkora verőfényben, örök ifjú szívvel, dalolva és imádkozva járhatja át, aki szintén joggal elmondhatja magáról, hogy hasznosan éli, jól munkálkodott, hogy

„Lant és biblia, e két szent barát,
Karján boldogan ringatta magát“.

Amíg félszázados papi jubileuma alkalmából a magunk részéről is minden jót kívánunk, e nagy forduló legszebb emlékét, e gyönyörű költemény-csokort is a legmelegebben köszöntjük s a legmelegebb szívvel ajánljuk e lap minden rendű-rangú olvasói, főként a kálvinista papság szíves figyelmébe. A kötet, melyet elől az ősz költő igen sikerült arcképe díszít. Debrecen szab. kir. város könyvnyomda vállalatában jelent meg. Ára 5 korona.

p.

Régi történetek. Az ifjúság számára. Irta: S. Szabó József. II. köt. Debrecen, Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. — Igen tanúságos, külsejére is szép két kis kötet jelent meg a „Protestáns ifjúsági és népkönyvtár“ című vállalat ez idei ajándéka S. Szabó József, a jeles egyházi író tollából, mely „Régi történetek“ c. alatt a protestantizmus hazai (részben külföldi) kitünőségeit vagy emlékeztetere méltó eseményeit vezeti elénk 14 finoman szőtt, kedves elbeszélés keretében. Bepillant a reformáció zivataros századába (Orbonás Ilona, István mester, Debrecen régi nagyszöke, A nagyszakállú Staininger János, Nagy András hajdu főkapitány, Petneházi Istvánné), be a XVII-ikbe, a nemzeti romlás és hitüldözések véres évtizedeibe (Régi idők és erkölcsök, Otlík kántor uram szörnyű baja, Dabasi Halász Bálint hőstette, A hit vértanúja stb. stb.), egész seregét vezetvén elénk azoknak a „hőslelkű papoknak“, akik hitükért, hazájukért akár koldusbotot fogni, vagy a vérpadra és gályákra lépni is emelt fővel készek voltak. Végül a XVIII-ik századból vett néhány derűs (Király és esperes) és borús képpel (Isten dicsőségére, Nehéz időkben) fejezi be a sorozatot, melynek egyvégtébe való elolvasását szinte félbe szakítanunk is alig lehet.

Mindezeket az apró, legendás történeteket a nagy-érdemű szerző komoly történelmi dokumentumok alapján és mégis oly könnyed, természetes és elképzeltető erővel beszéli el, mely eddigi hajlamai mellett egészen új oldalról, mint jeles elbeszélőt mutatja be prot. olvasókörünk előtt. Különösen meglepők találó és meleg korrajzai, melyekbe lelkes hőseit és eseményeit elhelyezi, s az a buzgó protestáns és hazafias szellem, amellyel

ez átlag komoly történeteket a serdültebb ifjúság előtt is megfoghatókká, élvezhetőkké tudja tenni.

Mindenképp kiváló, becses kötetek ezek, amelyeket mint a magyar ifjúsági irodalomnak is avatott termékeit, igen szívesen üdvözlünk, megszerzését, olvastatását a protestáns nagyközönség és tanuló ifjúság számára egyként kívánatosnak tartjuk. — Ára egy-egy kötetnek 2 korona.

p.

Claparède Sándor vállalata. Megemlékeztünk legközelebb arról a nemes törekvésről, mellyel Claparède Sándor újabb jelét adta a magyar református egyház iránti nagy szeretetének. A genfi egyházi lap: a *Semaine Religieuse*-sel kapcsolatban u. i. időnként mellékletet ad ki, melyben kizárólag a magyar református egyház eseményeivel foglalkozik s ezekkel ismerteti meg a francia közönséget. Ez az ismertetés minden tekintetben alapos és megbízható. Valóban nagy hála kötelezi ezzel Claparède református egyházunkat. — A „*Nouvelles de Hongrie*“ (Cronique de la Hongrie protestante) c. alatt megjelenő mellékletnek október 4-iki 2-ik száma szól a magyarországi ref. belsőmisszióról. Azután *Denkinger H.* kezdi meg benne magyarországi útjában szerzett impressióinak a leírását, amely nagyon érdekes és tanulságos. Ezúttal a Budapesten szerzett benyomásokról ír a Kálvin-teri templom képének a közlésével együtt. Majd Claparède ismerteti a *Sinay Miklós* egyháztörténetét, melyet *Herpay Gábor* fordított magyarra, S. Szabó József pedig átnézte és bevezetéssel látta el. Ebből az ismertetésből is látszik, mily alapos tanulmányt fordít ő a magyar prot. egyházhistoriára. A melléklet apró hírei közt ott találjuk azt is, hogy *Kiss Ferenc* elfoglalta az ő belmissziói tanszékét és nagy buzgalommal kezdte meg azon az ő eredményes munkásságát s e célból külföldi utat is tett. — A végén a Kálvinra vonatkozó újabb könyvekről, ezek közt *Révész Imre*, *Czeglédi Sándor* és S. Szabó József műveiről tétetik említés.

Egytetemes számoló és oktató készülék. Nagyon figyelemreméltó készüléket talált fel és hozott forgalomba *Boris Ferenc*, törökszentmiklósi tanító a számítás megkönnyítésére nézve. Ez egy egyszerű és könnyen áttekinthető számoló tábla, amely által a tanító játszva taníthatja a számtant, sőt még a betűk tanításánál s a beszéd- és értelemgyakorlatoknál is felhasználhatja, mint hasznos szemléltető eszközt. Ily módon ez a készülék egyetlen népiskolában sem nélkülözhető. A szakemberek és szaktestületek (tanítói karok, egyesületek stb.) a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak róla. A tiszántúli ref. egyházkerület tanügyi bizottsága is melegen ajánlotta a tanítók és tanítótestületek figyelmébe. A vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig a rendkívül kedvező hivatalos bírálat alapján népiskoláink használatára taneszközzül engedélyezte (122,518/1913.). Eddig ez az egyedüli számológép, mely szabadalmazva

és miniszterileg approbálva van. Már több mint 3000 tanító tanít ennek a segítségével. Ajánljuk mi is iskolai előjáróink, tanítóink és tanítótövisüleink pártfogásába ezt a kiválóan hasznos taneszközt. Ára teljesen fölszerelve és használati utasítással, rajzokkal ellátva: 30 korona. Megrendelhető a feltalálónál, *Boris Ferenc* tanítónál Törökszentmiklóson.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Szell Kálmán távozása.** Szalontáról vesszük a hírt, hogy Szell Kálmán, hazánk és református közéletünk ez illustis alakja, aki az esperességről már évekkel ezelőtt lemondott, most már papi hivatalától is visszavonult, sőt gyülekezetétől is elbúcsúzott. Az idevonatkozó tudósítás így szól: Vasárnap vett hivatalos formák között búcsút egyházától és a társadalomtól Szell Kálmán nyug. esperes, szalontai református lelkész. A templomot zsúfolásig megtöltötte a közönség, a szalontai református egyház tagjain kívül is számosan voltak helybeliek és vidékiek, akik erre az alkalomra a templomhajóba gyülekeztek. Az istentisztelet után Szell Kálmán lépett a szószékre és kibúcsúzó prédikációt mondott. Beszédéhez a búcsúzás igéjét vette s utolsó beszédében még egyszer megcsillant az ő szónoki képességének minden ereje és szépsége. Beszéde végén maga is elérzékenyedett s a könnyek fátyolán keresztül áldotta meg a népes gyülekezetet.

Tizenegy óraker a Kaszinó nagytermében közgyűlést tartott az Arany Emlék Egyesület. A közgyűlésen közel félszáz tag jelent meg. Szell Kálmán elnökölt a gyűlésen, az igazgatóválasztmány nevében Tatár Balázs főgimnáziumi igazgató tette meg jelentését az egyesület legutóbbi esztendejének működéséről. Ezután Szell Kálmán jelentette be, hogy elköltözik Szalontáról s így az egyesületben viselt tisztséget tovább meg nem tarthatja. Balogh Elek dr. kért ezután szót. Nehezen tud belenyugodni a gondolatba, hogy az egyesület éléről eltűnjék annak megalapítója, de bármily nagy is lesz az ür: az egyesület nem foszthatja meg elnökét a félszázadnál hosszabb idő nehéz munkája után jól megérdemelt pihenő nyugalmától. Vácolta a távozó érdemeit s indítványozta, hogy Szell Kálmán érdemeit jegyzőkönyvben örökítsék meg s őt örökös tiszteletbeli tagnak válasszák meg. Viharos éljenzés volt a válasz a beszédre. Szell Kálmán elfogódva, szótlanul fogadta az ovációt és a közgyűlés tagjaival sorra kezét szorított. Így búcsúzott el Szell Kálmántól Szalonta, az Arany-egyesület és így búcsúzott el Szell Kálmán Szalontától.

— **Szabadságolások a debreceni főiskolában.** Betegsége miatt a debreceni főiskolának három tanára kért szabadságot. Dr. Fiók Károly, Csiky Lajos és Husz Richkárd, a germán filozófia fiatal tanára, aki

súlyos betegen a közkórházba fekszik. A fiatal tanár a most grasszáló tifuszt kapta meg. Állapota nehéz ugyan, de felgyógyulásához teljes reménység van. Csiky Lajos ugyane betegségből Nagybányán üdül. Dr. Fiók Károly a vidéken keres gyógyulást.

— **Emlékünnepély.** A szatmárnémetii református főgimnázium tanári kara és ifjúsága október 6-án, azaz hétfőn a tizenhárom aradi vértanúk emlékére az intézet tornacsarnokában a templomi istentisztelet után ünnepélyt rendezett. Az ünnepély műsora a következő volt: 1. Karének. 2. Emlékbeszéd. Tartja Szabados Ede főgimn. tanár, önképzőköri elnök. 3. Alkalmi költemény. Szavalja: Pethő György VIII. g. o. tanuló, önk. titkár. 4. Magyar nóták. Előadja a főgimn. zenekar. 5. Felolvasás. Tartja Szabados Árpád VIII. g. o. tanuló, önk. alelnök. 6. Karének.

— **A pozsonyi református templom.** Pozsonyban bőrtönözték be egykor papjainkat és ott ültek felettök vértörvényszéket az állam dignitáriusai és a kath. egyház nagyjai. Pozsonyban vasárnap szentelték fel az új református templomot és tartottak közgyűlést a dunántúli egyházkerület tagjai s ennek alkalmára megjelentek az állam főemberei és az ünnepélyen részt vettek a más egyházak méltóságosai is. Ezt az utóbbi emelte ki gróf Tisza István közgyűlést megnyitó beszédében. A múlt szenvedéseire hivatkozott Antal Gábor püspök, ki után Nagy Károly kolozsvári református teológiai tanár, erdélyi egyházkerületi főjegyző prédikált, nagy ékesszólással és rendkívüli hatással. Az ünnepélyen a pápai főiskola ének-kara énekelt. A kiosztott úri szent vacsorában részt vettek a közgyűlési és gyülekezeti tagokkal együtt gróf Tisza István és Benedek Sándor kultuszminiszteri államtitkár is. Délben bankett volt, melyen Antal Gábor a királyra írt pohárt, a főispán gróf Tisza Istvánt köszöntötte fel, gróf Tisza a magyar népet jellemző vallásosságot aposztrofálta, a lelkeszi gond szükségét hangsúlyozta s az egyetértést magasztalta, mely felekezeti különbség nélkül kezét fog a köz, a haza javára. Így folyt le a pozsonyi református templom felszentelése emelkedett érzések között s emelkedett érzéseket keltve, a választott időkről bizonyosságot szolgáltatva. És ezekben a változott időkben, a mostani minden jó magyart egyformán fenyegető nehéz viszonyok között arra volna szükség, hogy ne csak egyes kiváló alkalmakon hirdettessék az egyetértés szüksége és kívánatos áldása, hanem állandóan ezt a békességet és összetartást szolgálják a különböző felekezetek lelkészei és templomai.

— **Oroszország a baptisták ellen.** Az orosz belügyminiszterium erélyes lépésekre szánta el magát az egyre nagyobb tért hódító baptizmus ellen. Kijelentették hivatalos helyen, hogy miután a baptizmus igen nagy térítő munkát végez, a kormány szükségesnek tartja e szektá szigorú ellenőrzését és nem fog

visszariadni a legerélyesebb haretől sem, a törvényes határokon belül.

— **Tanítóönkéntesek.** A magyar honvédekredek-nél az idén hirtelen magasra szökött a bevonuló önkéntesek percentje. Az első honvédegyalozredhez például 200 önkéntes vonult be. A percent emelkedésének egyetlen oka van, az, hogy már a tanítók sem lehetnek két hónapos póttartalékosok, hanem nekik is le kell szolgálniuk az egy esztendő. A nép oktatói tizenkét hónapra feleserélik a palavesszőt és az abécés könyvet a manlicherrel és a szolgálati utasítással — a császár armádiájának nagyobb dícsőségére. Érdekes azonban, hogy a tanítókat mégsem tekintik olyan önkénteseknek, mint a többieket, hanem csak olyan parvenüeknek és úgy is bánnak velük. Kissé elnéznek a fejük felett és — a tiszti vizsgán megbuktatják őket. Most például 36 tanító ment neki Szegeden a tiszti vizsgának és letették azt közülök hárman.

— **Böhm Károly emlékünnap Besztercebányán.** Ha fényben nem is, de kereteiben feltűnően protestáns szellemű volt a legnagyobb magyar filozófus, Böhm Károly emlékére azon alkalomból rendezett ünnep, hogy szülőházát az ottani Madách-Társaság kezdeményezésére emléktáblával jelölte meg a magyar intelligencia kegyelete. A szeptember 28-án végbement ünnepre a prot. egyház több rendbeli hatósága: elküldte képviselőit, a pozsonyi theol. akadémia, a bányai egyházkerület, a budapesti és besztercebányai ev. főgimnázium, a pozsonyi theol. akadémia ifjúsága, a Luther-Társaság, a besztercebányai ev. egyház és ev. egyesület stb. Az ünneplés fényét emelte az a körülmény, hogy ev. egyház több kiváltsága megjelent ott, élükön dr. Baltik Frigyes dunáninneni ker. püspökkel, Petrovics Soma csanád-csongrádi főesperessel; a világiak közül ott volt br. Radvánszky Antal, mint a Madách-Társaság e. i. elnöke. Az ünnepet a Madách-Társaság diszközgyűlése vezette be, amelyen Tankó Béla református főgimnáziumi tanár mondott emlékbeszédet. Innen Böhm szülőházához vonult a közönség, ahol a leleplező beszédet dr. Bartók György református theol. tanár mondta. Majd a mindvégig magas nivón álló ünnepséget a besztercebányai ev. temetőben nyugvó Böhm sírjának megkoszorúzása zárta be, ahol a Böhm-Társaság képviselője, Ravasz László kolozsvári református theol. tanár mondott nagyhatású beszédet.

— **Reversális statisztika.** A m. kir. központi statisztikai hivatal havi közleményei szerint a gyermekek vallására vonatkozó megjegyzéseknél (levonva a nyereség-veszteséget) f. évi április havában az evangélikus egyház vesztesége: 62, a református egyház nyeresége: 17, május havában az evangélikus egyház vesztesége: 43, a református egyház vesztesége: 12, július havában az evangélikus egyház vesztesége: 29, a református egyház vesztesége: 36. (Homola.)

— **A Kálvin-Szövetség** október hó 18-án tartja IV. rendes közgyűlését a dunamelléki református

egyházkerület székházának dísztermében (IX. Ráday-utca 28.) délután 1/2 7 órakor. Bernát István elnöki megnyitójában azt a problémát fogja fejtegetni, hogy mi a teendő a református híveknek a városokba való tódulásával szemben s illetőleg mik a teendők elhelyezkedésüknek és megélhetésüknek előmozdítására. Pálóci Horváth Zoltán dr. titkár az 1912–13. évről terjeszti elő jelentését. A közgyűlés után a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap szerkesztősége tartja meg a barátságos havi összejövetelt a Magyar Korona vendéglőben.

— **A belfasti (irországi) egyetem rektora** a Kálvin-Szövetség elnökségéhez azt az értesítést intézte, hogy az egyetemen több magyar theológust tanítsanak és látnak el ingyenesen, amennyiben az útiköltségről gondoskodás történik. A további kikötés az, hogy a jelentkező az angol nyelvet értse és némileg beszélje és hogy október 15-ig jelentkezni kellene. Ir testvéreinknek eme irántunk való szeretetéről hálásan köszönök ténylet hálás köszönettel kell fogadnunk, azonban az idő rövidsége miatt ebben az évben aligha vehetjük barátságukat igénybe. Mindazáltal felhívjuk a hittanhallgatók figyelmét s amennyiben a feltételeknek közülök valaki mégis megfelelné, jelentkezék illetékes igazgatójánál, mivel a szövetség elnöksége felkérte a theológiák igazgatóságát, hogy az önkéntes jelentkezőket közölje, hogy azonnal értesítés legyen adható.

— **Az új sz. Ferenc-rendi zárda felavatása.** Szatmárnémetiben szept. 28-án folyt le d. e. 9 órakor a régi képezde, más nevén álló „Hildegárda” templomában az újnemzeti zárda felavatása, amely már jelenleg a Ferenc-rendieké lett. Ekkor avatta fel ugyanis dr. Boromissza Tibor megyés püspök az új Ferenc-rendi zárdát és templomot. Az ünnepélyre szép számmal sereglettek össze a katolikus hívek és a város előkelősége. Jelen voltak: Vajay Károly polgármesterrel a városi tanács legnagyobb része. Kath. részről egy új erősség épült Németiben. A fejlődés útja követeli, hogy ugyanitt a reformátusok is új bástyát emeljenek.

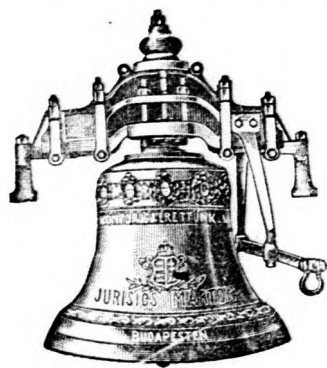
— **Egy kath. lelkész áttérése.** (Az east chicagói magyarság szenzációja. — Fekete Ferenc áttért a református vallásra.) E. Chicagó, Ind. Fekete Ferenc róm. kath. plébános, ki több, mint egy év óta működik a róm. katolikus magyar hitközség élén, szerdán, minden előzetes búcsú, vagy bejelentés nélkül — elhagyta hitközségét. A plébános miután elhatározta magában, hogy katolikus papi pályájáról lemond és elhagyta parókiáját, egyelőre nem utazott Magyarországra, hanem a szomszédos Indiana Harborba ment, hol a Lincoln Hotelben bérelt szobát. Pénteken este villamoson visszament East Chicagoba és bekopogott Gerenday László református lelkészhez. Elmondta jövetelének okát: át akar térni a református vallásra. A református lelkész nemcsak

meglepődött, de igyekezett a plébánost szándékáról lebeszélni. Elébe tárta az eshetőségeket, hogy mi lehet azzal a katolikus pappal, ki hitét megváltoztatja, az esetleges üldöztetéseket, gúnyt paptársai, vagy egyháza részéről és sok mást, de Fekete plébános ezekkel mind számot vetett már. „Nem néhány nap óta, nem hetek óta, nagyon régóta foglalkozom ezzel a gondolattal. Amíg erre a lépésre határoztam magam — nagy lelki küzdelmeken mentem keresztül. Közel voltam ahhoz, hogy lelkem egyensúlya megbillenjen és most ezzel a lépéssel meg akarom magamat nyugtatni és azokat, kik az enyéim, teljes joggal magamhoz vonni”. Vallomást tett azután a lelkésznek, hogy azért elhatározott szándéka áttérni a református vallásra, mert becsületbeli kötelességének tartja, hogy azt a nőt, ki Magyarországon az övé volt, magához emelje, feleségül vehesse és gyermekeit törvényesítse. Elmondta, hogy mióta Amerikában működött, azért igyekezett minden centet megtakarítani, hogy övéin segítsen, hogy azok megélhetéséről és felneveléséről gondoskodjon. Azután kérte a lelkészt, hogy hitvallást tegyen a református vallásról. Gerenday lelkész érezve a felelősséget, mely ebből kifolyólag esetleg őt is terhelheti, elhívatta dr. Herskovitz orvost, hogy vajjon a plébános nem-e túlidegességében határozta el magát erre a lépésre. Az orvos teljesen egészségesnek jelentette ki a plébánost. Ezután a lelkész tanúkat hívatott és Fekete Ferenc plébános Várady Dániel, Kiss Sándor és Balogh János tanúk jelenlétében hitet tett a református vallásról. A volt plébános egy hétre a Michigan tó menti egyik üdülő helyre ment pihenni s azután hazamegy Magyarországra. Az east chicagói kath. parókiát valószínűleg Varga István plébános (Garyból, Ind.) fogja elfoglalni.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét Schuller vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Jurisics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár

Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érces hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágynak javítását. Készítek, fúvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és csavaros esigákat, furógépeket, ülőt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenemű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Pályázat

a debreceni református főiskola bölcészeti karán megüresedett német nyelvészeti és irodalomtörténeti tanszékre.

A megválasztandó tanár köteles szaktárgya köréből az iskolai törvények által előírt szorgalmi időben legfeljebb heti 10 órán át a középiskolai tanárképzés követelményeinek megfelelő előadásokat tartani.

Pályázhatnak első sorban oly református vallású magyar állampolgárok, akiknek a német nyelvészet, vagy irodalomtörténet köréből egyetemi magántanári képesítésük van. Másod sorban figyelembe vétetnek oly református vallású pályázók kérvényei is, akiknek a német nyelvészetből, vagy irodalomtörténelemből, *mint főlátgyból*, doktori, valamint középiskolai tanári oklevelük van és oly szakbeli, önálló irodalmi munkásságot fejtek ki, hogy a tanszék színvonalon álló ellátására és a magántanári képesítés záros határidőn belüli megszerzésére biztos reményt nyújtanak.

Az egyetemi magántanári képesítéssel megválasztott nyilvános r. tanár javadalmazása évi 4800 korona alapfizetés, mely öt év után 5400, tíz év után pedig 6000 koronára emelkedik; ezenkívül öt évenként 400 korona korpótlék, mely azonban 2000 koronán felül nem emelkedhetik. Lakbér a mindenkori alapfizetés $\frac{1}{4}$ része.

Az esetleg egyet. magántanári képesítés nélkül megválasztandó tanár alapfizetése évi 4000 korona, 1000 korona lakbér és öt 200 koronás korpótlék.

Más intézetnél eltöltött rendes tanári évek a korpótlék szempontjából beszámíthatnak, a nyugdíjra nézve az 1894. évi nyugdíjtörvény rendelkezései irányadók.

A megválasztott tanár az 1894. évi XXVII. t.-c. által szervezett országos nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

A pályázati kérvényhez a minősítést igazoló okmányokon kívül csatolni kell születési anyakönyvi kivonatot, életrajzi vázlatot, az irodalmi működést feltüntető mellékletet, hatósági, orvosi és közhivatal-

ban nem állók részéről erkölcsi bizonyítványt, ezeken kívül egyetemi m. tanári képesítéssel nem bíró pályázók részéről kötelező nyilatkozatot is arról, hogy az egyetemi magántanári képesítést négy éven belül feltétlenül megszerzik.

A pályázati kérvényeket az egyházkerületi közgyűléshez intézve közhivatalban állók felettes hatóságuk útján, magánosok közvetlenül hivatalomba folyó hó 25-ig bezárólag adhatják be.

Debrecen, 1913 október hó 8-án.

dr. Baltazár Dezső,
ref. püspök.

Pályázat.

A nyírbogáti református egyház 3-ik iskolai tanítói s orgonistai állására. Javadalom az egyház pénztárából évnegyedes előleges részletekben tanítói fizetés 400 K; orgonázásért 80 korona és ez összegeknék az 1913. évi XVI. t.-c. alapján való kiegészítésére (III. fiz. osztály 3-ik fokozata) 920 K államsegély; ezenkívül a községi faiskola kezelés és tanításért 120 K. Előre láthatólag egyházi jegyzővé választás esetén külön 50 K tiszteletdíj. Köteleesség: ez idő szerint a vegyes I-ső, vagy más rendelkezés szerint más osztályok tanítása, orgonázás: ünnep, vasárnap és bűnbánati heteken. Faiskola kezelés s nagyobb tanköteleseknek gyümölcsnemesítés tanítása; kanonika órákon és szükség esetén lelkész, énekvezér, vagy kartársak helyettesítése s egyházi jegyzőség esetén az ezzel járó teendők s egyházi énekvezér vezetés. Férfi tanító pályázata hiányában a pályázat tanítónők előtt is megnyílik. Kellően felszerelt pályázatok folyó október hó 16-dikáig alulírt iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Nyírbogát, 1913 szeptember hó.

Szilágyi Imre,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje 1913—1914. évre.

A magyar királyi államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon folyó évi október hó 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényben lévő nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A budapest-nyugoti pályaudvar-esztergomi és a buda-eszászárfürdő-óbudai vonalon. A Pilisecabáról Budapestre este 9 óra 25 perckor érkező vasár- és ünnepnapon szeptember hó 30-án, a Budapestről Pilisecabára d. u. 1 óra 05 perckor induló és a Pilisecabáról Budapestre este 8 óra 15 perckor érkező vasár- és ünnepnapon szeptember hó 10-én megszűnik.

A szombathely-pinkafői vonalon a Pinkafőről Nagyszentmihályra jelenleg d. u. 4 óra 41 perckor induló vonat Pinkafőről már d. u. 2 óra 32 perckor fog indulni.

A budapest-nyugoti pályaudvar-marcheggi vonalon az Érsekújvárról Budapestre éjjel 11 óra 50 perckor érkező vonat megszűnik; a Párkány-Nánáról Budapestre délelőtt 8 óra 45 perckor érkező vonat csak Nagymarostól közlekedik; a Budapestről este 7 óra 55 perckor induló vonat Párkány-Nána helyett csak Vácig közlekedik; a Budapestről Nagymarosra d. e. 11 óra 35 perckor induló és a Nagymarosról Budapestre este 8 óra 10 perckor érkező vasár- és ünnepnapon szeptember hó 10-én megszűnik; a Budapestről d. u. 3 óra 55 perckor és d. u. 5 óra 20 perckor induló vonat Szob helyett csak Nagymarosig közlekednek; a Nagymarosról Budapestre éjjel 10 óra 25 perckor érkező vonat csak Váctól marad forgalomban; a Nagymarosról reggel 6 óra 35 perckor Budapestre érkező és Budapestről éjjel 11 óra 25 perckor Nagymarosra induló vonatok Vác és Nagymaros között megszüntetnek; a Rákospalota-Ujpestről Budapestre éjjel 3 óra 51 perckor érkező vonat elmarad, megszűnik végre a Pozsonyból Marcheggre este 8 óra 50 perckor induló vasár- és ünnepnapon szeptember hó 10-én Budapestre érkező vonat. A Budapestről

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Marchegg felé d. u. 2 órakor induló gyorsvonat Párkány-Nána és Galánta állomásokon nem fog megállani, helyette e két állomáson a d. u. 2 óra 30 perckor induló gyorsvonat áll meg.

A lipótvár-pozsonyi vonalon egy új vonat helyeztetik forgalomba, indul Pozsonyból d. u. 4 óra 25 perckor, érkezik Lipótvárra este 6 óra 02 perckor.

A vác-ipolysági vonalon a Vácra Ipolyságra d. e. 9 óra 59 perckor induló és az Ipolyságról Vácra este 9 óra 13 perckor érkező vasár- és ünnepnapon vonatot megszüntetik.

A párkány-nána-garamberzenei és garamkovási-aranyosmaróti vonalon a Léváról minden hétfőn reggel Aranyosmarótra induló helivásári vonat megszüntetik.

Az érsekújvár-németprónai vonalon a Nagybélicről Nyitra felé d. u. 3 óra 43 perckor induló tehervonatnál a személyszállítás Nagybélic és Nagytapolcsány között megszüntetik.

A pöstyén-verbói vonalon a vasár- és ünnepnapon idényvonatpár megszüntetik.

A hőlak-trencsénteplic-trencsénteplic-füzdői vonalon a Trencsénteplic-füzdőről éjjel 1 óra 01 perckor, reggel 4 óra 42 perckor, d. u. 5 óra 29 perckor és éjjel 10 óra 18 perckor induló, valamint az oda éjjel 3 óra 15 perckor, d. u. 2 óra 05 perckor, este 8 óra 40 perckor és éjjel 11 óra 55 perckor érkező motoros vonatok megszüntetik.

A nagyszombat-jókuli vonalon a Nagyszombatra reggel 5 óra 55 perckor érkező vonat Szenice helyett csak Jablónctól közlekedik.

A budapest-keleti pályaudvar-hatvan-ruttkai vonalon a Budapest-Józsefvárosra Gödöllőről reggel 5 óra 50 perckor érkező és a Budapest-Józsefvárosra Gödöllőre este 7 órakor induló vonatok vasár- és ünnepnapokon nem fognak közlekedni. A vasár- és ünnepnapon Budapest-Gödöllő között megszüntetik.

A budapest keleti pályaudvar-lawoeni és a miskolc-kassai vonalon a Budapestről Kassa felé d. e. 9 óra 35 perckor induló és a Budapestre Kassa felől este 6 óra 25 perckor érkező idény gyorsvonatpár szeptember 30-án megszüntetik, december 15-től február 28-ig azonban ismét forgalomba helyeztetik.

A máramarossziget-aknaszlatinai vonalon a Máramarosszigetről d. u. 3 óra 40 perckor induló és oda délután 4 óra 39 perckor visszaérkező idényvonatpár megszüntetik.

A budapest keleti pályaudvar-predeál vonalon a Nagyváradról Kőbánya felső pályaudvarra minden hétfőn reggel 6 óra 32 perckor érkező vonat forgalma kiterjesztetik Budapest keleti pályaudvarra, ahova

reggel 6 óra 40 perckor fog érkezni; a Budapestről Nagykatára d. u. 3 óra 25 perckor induló és a Budapestre Nagykatáról este 8 óra 10 perckor érkező vasár- és ünnepnapon vonalpair megszüntetik; a Predeálról Budapest-nyugoti pályaudvarra reggel 7 óra 30 perckor érkező gyorsvonat Apahida állomáson szeptember 16-tól kezdve feltételesen megfog állani; a Budapest-nyugoti pályaudvarról este 9 óra 35 perckor és az este 10 óra 50 perckor induló gyorsvonatoknál a megállás Kolozs-Kolozskazán szeptember 15-től kezdve megszüntetik; a Kolozsvárról Budapest felé d. u. 1 óra 13 perckor induló gyorsvonat Sztána állomáson október 1-től kezdve nem áll meg; Zichybarlangnál a vonatok a téli évad tartama alatt nem állanak meg. A Budapest-nyugoti pályaudvar-Kolozsvár között közlekedő, Budapest-nyugoti pályaudvarról d. u. 2 óra 25 perckor induló, valamint az oda d. u. 1 óra 50 perckor érkező gyorsvonatpár III. oszt. utasokat nem fog szállítani, helyette a Budapest-nyugoti pályaudvar-Székelykocsárd-Marosvásárhely között közlekedő, Budapest-nyugoti pályaudvarról este 10 óra 50 perckor induló, valamint az oda reggel 6 óra 50 perckor érkező gyorsvonatpár lesz III. oszt. utasok szállítására berendezve.

A székelykocsárd-marosújvári vonalon az éjjeli vonalpair megszüntetik.

A marosludas-besztercei vonalon a Marosludasról Nagycég-Budatelkére jelenleg este 6 óra 18 perckor induló vonat már délután 4 óra 20 perckor fog indulni.

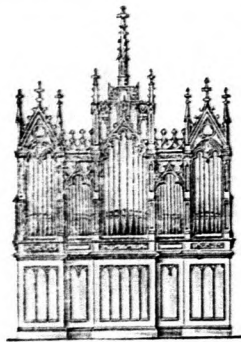
A nagyvárad-püspök (feliksz) füzdői vonalon a füzdő-évadvonatok megszüntetik.

A nagyszeben-calneni vonalon a nyári idény vonatpair megszüntetik.

A budapest nyugoti pályaudvar-orsovai vonalon a Budapestről-Ceglédre d. e. 11 óra 55 perckor induló és a Budapestre Ceglédre este 9 óra 20 perckor érkező vasár- és ünnepnapon, valamint a Szegedről Kiskunfélegyházára este 8 óra 10 perckor induló és a Szegeden Kiskunfélegyházáról reggel 5 óra 37 perckor érkező napontai vonatok megszüntetik, Karánsebestől-Lugosig a Karánsebesről este 10 óra 30 perckor induló tehervonatnál a személyszállítás megszüntetik.

A temesvár-józsefváros-buziásfüzdői vonalon a Temesvár-Józsefvárosra Buziásfüzdőről este 9 óra 12 perckor érkező vonat helyett a Temesvár-Józsefvárosra este 7 óra 10 perckor érkező vonat fog közlekedni.

A zombolya-nagybeeskerekeli vonalon a Torontál-szécsányra reggel 7 óra 55 perckor érkező vonat Nagybeeskerek helyett csak Nagybeeskerekbégapatról fog közlekedni.

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanítóurat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnymatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János utca
19. szám, saját ház.

A **kisnyír-kerekegyházai vonalon** a Kisnyírra d. e. 11 óra 31 perckor érkező és az onnan d. e. 11 óra 45 perckor induló vonat megszűnik.

A **cegléd-kupai kovácsmajori vonalon** a Ceglédre Csemő felé éjjel 3 óra 39 perckor induló és a Ceglédre Csemő felől reggel 6 óra 10 perckor érkező vonat a november 1-től február 28-ig terjedő időtartamra megszűnik; a Ceglédre Kupai-Kovácsmajor felől este 9 óra 36 perckor érkező vonat november 1-től április 30-ig az egész vonalon, a Ceglédre Kupai-Kovácsmajor felé este 6 óra 40 perckor induló vonat pedig Gerjétől Kupai-Kovácsmajorig megszűnik; ellenben a Ceglédre Gerjétől este 8 óra 15 perckor érkező vonat a fenti időtartamra ismét forgalomba helyeztetik.

Az **eszék-zupanjei-szavaparti vonalon** a Zupanje-Szavapartról Zupanjére jelenleg este 6 óra 20 perckor induló vonat Zupanje-Szavapartról már d. u. 3 órakor fog indulni.

A **strizivojna-vepolje-samaci vonalon** a Strizivojna-Vrpoljéről jelenleg d. e. 10 óra 57 perckor induló vonat már d. e. 9 óra 30 perckor fog indulni.

A **baja-bezdán-zombori vonalon** a Zomborról jelenleg d. e. 8 óra 57 perckor induló vonat Zomborról d. u. 12 óra 35 perckor fog indulni.

A **nagyfény-esantavéri vonalon** az éjjeli vonatpár megszűnik.

A **sunja-doberlini vonalon** a vonatok menete gyorsítottatik.

A **budapest keleti pályaudvar-fiumei vonalon** a Fiuméről Budapestre d. e. 9 óra 35 perckor érkező

gyorsvonat Fiumétől Adony-Pusztaszabolcsig október hó 1-től február 28-ig megszűnik.

A Budapestről Fiuméba este 7 óra 40 perckor induló gyorsvonat október 1-től február 28-ig megszűnik, Budapest keleti pályaudvar és Budapest-Kelenföld között azonban 1914 februárban minden hétfőn, csütörtökön és szombaton a Wien-budapest-virol-vrieraei expresszvonat hálókocsijával forgalomba helyeztetik. Skradtól-Fiuméig a vasár- és ünnepnap i idényvonat megszűnik.

A **körös-belovár-verőcei vonalon** a vonatok menete Körös és Belovár között gyorsítottatik.

Az **adony-pusztaszabolcs-tapolcai vonalon** a nyári idény gyorsvonatpár megszűnik.

A **jutas-alsóórsi vonalon** az Alsóórsre d. u. 3 óra 9 perckor érkező és az onnan este 7 óra 27 perckor induló vonat megszűnik.

A **székesfehérvár-paksi vonalon** a Börgöndről Székesfehérvárra d. e. 10 óra 11 perckor induló vonat megszűnik.

A **győr-jutas-újdombovári vonalon** a Hajmáskértől Győrig minden szombaton és a Győrtől Hajmáskérig minden hétfőn közlekedő vonat megszűnik.

A **cellőmölk-esáktornyai vonalon** Zalaszentiván-Kisfaludpuszta és Zalaegerszeg között a hajnali vonatpár, a zalaszentiván-kisfaludpuszta-zalaszentiváni vonalon pedig a csatlakozó vonatpár megszűnik.

A **türje-balatonszentgyörgyi vonalon** Zalaszentgrót és Túrje között a Túrjére este 7 óra 24 perckor érkező és az onnan este 6 óra 33 perckor induló vonat megszűnik.

Az igazgatóság.

Szülők figyelmébe. Iskolai idény 1913—14.

Elegáns, tartós minőségű, modern szabású őszi és téli férfi-, fiú- és leányka-ruhákat szolid árakon vásárolhatunk az előnyösen ismert 0000

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiú- és leánykaruha telepénél
Debreczen, Piac-utca 51., Főpostával szemben.

Fióktelepek: Arad, Brassó, Debreczen, Fiume, Kassa, Kolozsvár, Miskolc, Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Szeged, Temesvár, Zágráb, Sofia, Belgrád.

* Árjegyzék kívánatra díjtalanul küldetik. *

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fővegeket**, sikkes vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovszky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucsuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

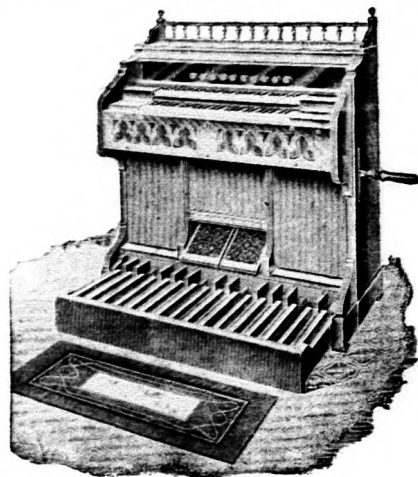
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosoakat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreneműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butoraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kéri.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselek

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA o o o o DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.